

Reduktion af afgrødeskader forårsaget af kronvildt

Vejledning om etablering og pleje af aflastningsarealer med vildtafgrøder for kronvildt. Udarbejdet på baggrund af projektet "Reduktion af afgrødeskader forårsaget af kronvildt - Fuglsø Mose".

Indhold:

- Beliggenhed, størrelse, skjul og vand:
- Jordbundsforhold og bonitet:
- Etablering af afgrøder
- Afgrøde - plantesammensætning:
- Sædskifte og omlægning
- Vedligeholdelse, plantepleje og høst af afgrøder.
- Hegning
- Elektronisk overvågningsanlæg
- Vinterfodring

Beliggenhed, størrelse, skjul og vand.

Aflastningsarealer skal ligge så ugenert og skjult som muligt. Det er en stor fordel at etablere aflastningsafgrøder på arealer, som kan anvendes til formålet i flere år.

Dyrene vil gerne græsse på marker hvor der er vidde og udsyn, så de kan orientere sig og tage sig i agt for evt. trusler. Det er en fordel hvis der er vand eller et sølehu i nærheden.

De enkelte arealers størrelse er ikke så afgørende, men kan blive for snævre, f.eks. hvis der er tæt omkransende beplantning. Aflastningsareal kan f.eks. anlægges som en bræmme på 30 - 50 m langs skovbryn. Ligeledes er det hensigtsmæssigt at vinterfodre på de samme fodermarker og lokaliteter hvert år, så dyrene vænner sig til at være der.

Et aflastningsareal med et sølehu er attraktivt for kronvildt

Jordbundsforhold og bonitet.

Det er ikke så afgørende med j.b. nr. Selv på jordtyper af ringe bonitet, j.b.1-3, kan græs og kløver gro og klare selv lange tørkeperiode. Men det vigtigste er at få afgrøden godt etableret

Etablering af afgrøder

Ved etablering af aflastningsafgrøde skal arealet vær fri for rodukrukt som kvik, tidsler, gråbynke etc. Om nødvendig foretages kemisk bekæmpelse med egnet middel. Jorden skal pløjes for at opnå størst effekt af ukrudtsbekæmpelsen.

Biologisk nedbrydning og omsætning af nedpløjet græstørv bruger kvælstof. Det kan være en fordel at gødske med, f.eks. 50 kg N pr ha.

Et såbed, som sikrer at frøene bliver placeret i rigtig sådybde på fugtig bund og dækket med jord med krummestruktur, er vigtigt for optimal fremspiring.

Græsfrø, kløver og lignende små frø skal sås i 2 - 3 cm dybde, større frø, f.eks. korn, sås i 3 - 5 cm, og større frø som markært sås i indtil 7 cm dybde. Derfor skal de forskellige frøtyper udsås hver for sig. Såning af frøblandinger med forskellige frøstørrelser er uhensigtsmæssigt.

Det optimale såtidspunkt er sidste halvdel af maj, og hvis det er for tørt, kan det sagtens nås først i juni. Nattefrost kan gøre stor skade.

Sen såning vil være en god bekæmpelse af fremspiret frøukrudt.

Afgrøde – plantesammensætning.

Græsser som alm. rajgræs, timote og engsvingel, hvidkløver og lucerne udlagt med havre som dæksæd er en god blanding, som er flerårig. Der findes mange andre blandinger, som også kan være velegnede, jf. tabel 1.

Frøblanding nr. 5 med havre som dæksæd

Sædskifte og omlægning.

Det er ikke nødvendigt at omlægge aflastningsarealer oftere end hvert 3. til 4. år. De fleste afgrøder kan ligge i flere år, hvis der bliver udført et godt forarbejde ved etablering og løbende plantepleje - slet og afpudsning.

Ved omlægning til anden afgrøde kan dette med fordel udføres ved direkte såning, uden pløjning og jordbehandling, især hvis formålet er at få genetableret en bestemt planteart. En aflastningsafgrøde behøver ikke stå med en tæt plantebestand. En lidt åben afgrøde, hvor der evt. er lidt skjul fra græstuer, lidt langt græs eller korn, er derimod attraktiv.

Se eks. nedenstående. Kronvildt afgræsser og nipper af de friske (top) skud, så det skal tilstræbes, at der er nye og friske skud, som de kan gå og nippe af.

Fodermarker skal så vidt muligt omlægges successivt, f.eks. med halvdelen det ene år og resten det næste år, så der bliver kontinuitet i afgrøden.

Aflastningsareal med bl.a. græsser, lucerne og kløver, afpudset i juni

Lucerne plante med afbidte topskud.

Vedligeholdelse, plantepleje og høst af afgrøder.

Kronvildt foretrækker friske saftige planter, gerne med højt sukkerindhold og struktur. Derfor er det vigtigt at afgrøden afpudsnes eller slås i løbet af vækstsæsonen, så der til stadighed er frisk plantevækst.

Planteudbyttet i foderenheder ikke et mål i sig selv, derfor er det ikke strengt nødvendigt med gødskning eller brug af pesticider.

Kvælstoffikserende planter som kløver og lucerne bidrager netto med kvælstof til andre planter. Frøkrudt kan holdes i ave ved afpudsning.

Slå eller afpuds aldrig hele fodermarken på en gang, men gør det successivt med et par ugers mellemrum for at undgå at marken 'tømmes' for foder, så dyrene flytter for at finde føde – måske til nærmeste hvedemark.

Hegning.

Et to-rækket strømførende hestebånd i ca. 80 og 170 cm højde kan være effektivt, hvis det opsættes i juli måned omkring skridningstidspunkt. Men dyrene vænner sig efterhånden til det og går måske igennem. Det er vigtigt at genetablere hegnet hvis dyrene vælter det.

Elektronisk overvågningsanlæg.

Overvågningsanlæg, som registre dyrene via bevægelsessensorer og afgiver forskellige lydstimuli (gå væk lyde), har god effekt, hvis det opstilles når der registreres skader på afgrøder. Hvis anlægget står på samme sted i længere tid tilvænner dyrene sig det i nogen grad.

Vinterfodring.

Vinterfodring kan medvirke til at fastholde kronvildtet i et bestemt område. De vænner sig i nogen grad til, at der på bestemte lokaliteter altid er foder, og opholder sig der eller i nærheden. Kronvildt er mistænksomme og årvågne. Det kan sagtens tage nogen tid før de går i gang med at æde af en udlagt wrapballe. Wrapensilage eller wraphø er udmærket som vinterfoder, ligesom arealer med vinterfoderraps, majs og stubturnips og efterafgrøde som f.eks. olieræddike.

Samarbejde om anlæg af arealer med aflastningsafgrøder.

Mange landmænd lider utvivlsomt relativt store tab på grund af de skader, kronvildtet anretter på deres afgrøder, og er desuden underlagt begrænsninger i sædskiftet i deres markplan på grund af, at visse afgrøder bliver ødelagt af krondyrene.

Land- og skovbrugere bør i egen interesse arbejde på at etablere og vedligeholde aflastningsarealer svarende til den bestand, der er i det pågældende område.

Hvor store aflastningsarealer der er behov for afhænger selv sagt af, hvor mange dyr der er i området.

Hvis det antages, at der på et ekstensivt dyrket aflastningsareal kan afgræsses 2.000 foderenhed (f.e.) årligt, og at et krondyr har et dagligt foderbehov på 2,5 f.e., svarer dette til ca. 2 - 3 dyr pr ha. Projektet omfattede i 2010 – 2011 knapt 100 ha.

Gør ekstensive arealer aktive

I området omkring Fuglsø Mose dyrkes mange arealer ekstensivt, udlagt med vedvarende græs eller er udyrkede. Disse arealer vil have stor værdi ved at blive udlagt som aflastningsarealer.

Et samarbejde om etablering af aflastningsarealer, kan blive en *winn-winn-situation* med:

- flere dyr og andet vildt på udlagte aflastningsarealer
- færre afgrødeskader på arealer med kulturafrøder
- sikring af enkeltbetaling
- evt. støtte efter ordningen om EkstensivtLandbrug.
- bedre jagt

I sin enkelthed kan samarbejdet f.eks. gå ud på at:

- mindre lodsejere stiller ekstensivt dyrkede arealer til rådighed
- produktionslandmanden udfører markarbejdet, udlæg af afgrøder, høst og plantepleje.
- indgå aftale om fordeling af omkostning, som vil være 500 til 1300 kr. pr. ha. årligt, jvf. tabel 2.

eller

- produktionslandmanden forpagter de ekstensivt dyrkede arealer, hvorved lodsejere slipper for indberetning af enkeltbetalingsansøgning, gødningsregnskab m.v., og sparer omkostninger hertil.

Tabel 1.

Eksempel på frøblandinger til aflastningsarealer			
Frøblanding	nr.	Frøindhold i blanding	Udsæds mængde, kg pr ha.
Gedeblanding 2 DLF-Trifolium	5	Lucerne, Creno 20% Hvidkløver, Rivendel 8 % Rejsvingel, Hykor 15 % Alm. Rajgræs Calibra 24 % Alm Rajgræs, Foxtrot 20 % Timothe, Winnetou 8 % Engsvingel, Laura 5 %	20 – 22 kg
Vintermix DLF-Trifolium	6	Fodermarvkål Stubturnips Tyfon Vinterfoderraps Alm Rajgræs, tetraploid Timote Hvidkløver	15 – 18 kg 50 – 70 kg havre
Helårsmix DLF-Trifolium	7	Boghvede Markært Gul Lupin Fodermarvkål Vinterfoderraps Timote Rødsvingel Hvidkløver	25 – 35 kg 50 – 70 kg havre

For alle blandinger kan der med fordel udsås en dækafgrøde, f.eks. havre, med en udsædsmængde på 50 - 70 kg pr. ha.

Tabel 2.

Omkostninger ved etablering og pleje af aflastningsarealer	kr. pr. ha.
jordbehandling, pløjning, harvning, tromling	750
såning combi - rotorharve dæksæd	550
såning af frøblanding	300
frøudsæd, f.eks. græs, kløver og lucerne	1500
dæksæd, f.eks. havre 70 kg pr ha	110
gødsning v. omlægning	270
I alt etablering / omlægning af aflastningsareal	3280
gns. årlig omkostning ved omlægning hvert 4. år	820
afpudsning, areal- og plantepleje hvert år	450
I alt gns. årlig omkostning	1270

Støttebeløb under enkeltbetalingsordningen	kr. pr. ha.
Støttebeløb enkeltbetaling	2277
Støttebeløb for Ekstensivt Landbrug	830
Samlet støttebeløb	3107

Tabel 3.

Tilskuds- og støttemuligheder under Enkeltbetalingsordningen				
Formål / anvendelse	Enkeltbetaling Støttebeløb **)	Krav til anlæg og anvendelse af afgrøde m.v.	Dyrkningsforhold	Krav til Plante- og areal pleje
Landbrugsafgrøde f.eks. korn	2.277 kr/ha 830 kr/ha *)	Dyrkes mhb. på høst, men ikke høstkrav	Gødningskvote	Sædskifte
Omdriftsgræs	2.277 kr/ha 830 kr/ha *)	Dyrkes mhb. på slet, men ikke høstkrav	Gødningskvote hvis høst/afgrøde anvendes	Slåning årligt 15/7-15/9 eller afgræsning
Permanent græs	2.277 kr/ha 830 kr/ha *)	Dyrkes mhb. på slet, men ikke høstkrav	Gødningskvote hvis høst/afgrøde anvendes	Slåning årligt 15/7-15/9 eller afgræsning
Udyrket ("brak")	2.277 kr/ha	Plantedække	Ingen gødningskvote	Slåning hvert 2. år 15/7-15/9
Vildtstriber	2.277 kr/ha	Kan anlægges i anden afgrøde, max 10 m brede.	Ingen gødningskvote	Ingen
Bræmmer	2-m bræmmer Ikke støtte	Anlægges langs vandløb, min 2 m brede	Ingen gødningskvote	Ingen, men må slås
Vildtager	Ikke støtte	Ingen	Ingen gødningskvote	Ingen
<p>*) Forøget tilskud Ekstensivt Landbrug, uden sprøjtning og max. 75 % N-gødning. Der skal tages slæt eller afgræsses ved Ekstensivt Landbrug. Græs- og naturarealer uden EB-støtte i bl.a. Natura 2000- eller §3-område kan tilmeldes 5-årig plejegræsftaler uden sprøjtning, gødskning og omlægning. Ved afgræsning: 2.000 kr./ha. Ved valgfri slæt/afgræsning: 1.000 kr./ha. **) Støttebeløb justeres hvert år.</p>				

Nu er vi dem der er gået!!

Projektet "Reduktion af afgrødeskader forårsaget af kronvildt ved Fuglsø Mose" er afviklet af Djursland Landboforening fra 2006 - 2011, med støtte fra Landdistriktsprogrammet (art. 33-ordningen) og Skov & Naturstyrelsen.

Projektrapporten og denne vejledning kan downloades på Landboforeningens hjemmeside www.landboforening.dk